

Okulun kuruluşunun 87 inci yıl dönümünde Devlet Şûrası Reisi Prof. İsmail Hakkı Görelinin söylediği nutuk.

Her müessesenin tarihi bilinmedikçe, bugün bulunduğu vaziyete gelinceye kadar mazide nasıl safhalardan geçerek bu hale geldiği öğrenilmedikçe bugünkü halin ehemmiyet ve kıymeti lâyıkiyle anlaşılabilir.

Bugün her konforu mükemmel bu okul binasında yaşayan ve her türlü tahsil vasıtasından istifade eden genç arkadaşlarımız da mekteplerinin bu hale gelinceye kadar geçirdiği safhaları ve kendilerinden evvelkilerin nasıl gayri müsait şartlar altında yetişip hizmet ettiklerini bilmedikçe bugünkü vaziyeti tabii görmelerinden daha tabii bir şey olamaz.

Gerçi müessesenin tarihinin birçok defalar mevzuubahis edildiğini bilmiyorum değilim. Fakat bazı noktaları belirtmek için bu tariheye umumi ve kısa bir göz atmak doğru olur.

Mektebimizin bugün seksen yedinci yıl dönümünü kutluyoruz. Bu müddet bir müessese için pek kısa değildir fakat çok da sayılmamalıdır.

Bu müddet için de devlet üç rejim yaşamıştır.

Mutlakıyet, Meşrutiyet, Cumhuriyet.

Mektebimizin hayatını da bu devrelere mütenazır olarak gözden geçirmek faideli olur. Şu kadar ki mutlakıyet devrini bazı ayırıcı sebeplerden dolayı üç safhada tetkik etmek ihtiyacı vardır.

Birinci safha mektebin kurulduğu 31 kânunusani 1274 (1859) tarihinden başlar. Mektebi mülkiye ehemmiyetle hissedilen bir ihtiyacı karşılamak üzere kurulmuştur. Bunu anlamak için memleketin o sıradaki dâhilî ve haricî vaziyetine göz atmak kâfidir. Kırım muharebesini mütaakıp (1856) Paris kongresinin toplanmasından önce Osmanlı İmparatorluğu ile diğer devletler arasında yapılan müzakerelerde İmparatorluğu ile diğer devletler arasında yapılan müzakerelerde İmparatorluk dahilinde tatbik edilmek üzere hazırlanan islâhat esasları evaili cemazieluhra 1272 - 18 şubat 1856 tarihli fermanla tesbit edildi ve Paris muahedesinin dokuzuncu maddesinde de (âkid devletlere tebliğ olunan ıslahat fermanı dolayısıyla âkitlerin bu fermanın yüksek değerrini tesbit ettikleri) tasrih edildi. Devletler ıslahat fermanının tatbiki için Babıaliyi sıkıştırmaktan hali kalmıyorlardı.

Fakat bu ıslahatı tatbik edebilmek bir eleman meselesi idi. Memleketin idaresi ellerine tevdi edilecek memurların birtakım malûmat ile mücehhez olmaları zarureti his edilmeye başlanmış ve halbuki o vakte kadar kaymakam ve nahiye müdürlüklerine tâyin olunanlar şuradan buradan derme çatma alınmış adamlardan ibaret olup memlekette yapılmak istenilen ıslahat esaslarını bunların kavraması ve tatbik mevkiine çıkarması mümkün olamayacağı cihetle buna çare olmak üzere bu kabil idare memurluklarına lâzım gelen vasıfları haiz ve icabeden malûmatla mücehhez adam yetiştirmek üzere bir mektep tesisi kararlaştırılmıştır.

Bu bapta meclisi âlii tanzimatca kaleme alınan 8 ramazan 1274 1858 ve 21 rabiülahir 1275 (1859) tarihli iki kıta mazbata vardır. Bu mazbatalarda o vakite kadar kaymakam ve müdürlerin nasıl tâyin olunacağı açıkça gösterildikten ve bu yüzden husule gelen zararlar izah edildikten sonra buna çare olmak üzere (kifayet edecek mertebede bazı malûmatı haiz ve filcümle fenni kitabete aşına adamlar yetiştirilecek taşra memuriyetlerinde onların istihdam olunmalarının usul ittihazı ve bu maksadı temin için mektebi mülkiyenin vücuda getirilmesi kararlaştırılmıştır.

Mektebin nizamnamesinin bir maddesinde okunacak dersler (fenni hat ve inşa, hesap, hendesei ameliye, tarih, coğrafya, istatistik, kavanini cedidei saltanatı seniye, hukuku milel ve muahedatı devleti aliye, ekonomi politik, idarei memlekete muktezi sair malûmat) olmak üzere sayılmıştır.

Tahsil müddeti iki seneden ibaret olup kadrosu 100 kişi olmak üzere kabul edilmiştir. Mektebe alınacak talebe için menba düşünülmüştür: biri devlet dairelerindeki kalemlere devam eden kâtiplerin müsteidlerinden, diğeri de medreselerdeki talebe arasından seçilmesi. Yalnız intihapda şart olmak üzere kâtipler arasından mektebe girmek isteyenlerin devletçe olan muharreratı resmîyeyi okuyup lâyıkiyle anlamaya ve tahriren ifadei meram etmeye muktedir olacak mertebede istihsalî selika etmiş olanları ve medrese talebesinden alınacakların da sarf ve nahiv göreyerek lâakal mantıktan İsagoçiye kadar okumakla beraber mümkün mer-tebe ifade ve istifadei meram edebilecek kadar fenni hat ve inşa-dan beh-redar bulunmaları lâzım geliyordu.

Bu kadar basit bir şkilde seçilmiş olanların proğramı lâyıkiyle takibedip edemediklerini ve mektepten yetişenlerden hakkiyle istifade olunup olunmadığına dair malûmatımız yoktur.

Bilâhare meclisi ahkâmı adliyece kaleme alınan bir mazbatadan anlaşıldığına göre (mektebin usulü tedrisiyesinin tevsii ile talebesinin

teksiri) cihetine gidilmiş fakat programa ilâvesi istenilen derslerin iki senelik tedris müddeti içinde okunup öğretilmesi mümkün olamayacağı anlaşıl原因arak 6 cemaziyelâhır 1284—24 ağustos 1283 (1867) tarihli bir meclisi maarif kararı üzerine mektebin tedris müddeti dörde çıkarılmıştır.

İkinci devreye gelince 18 muharrem 1294 (1877) tarihinde yani kanunu esasının 7 zilhicce 1293 ilk defa ilânından kırk gün sonra hükümdar tarafından re'sen Babıaliye bir irade tebliğ edildiği görülmektedir.

Bu iradede (Mektebi mülkiyenin hali umuru idare, mülkiyeye kâfi memur yetiştirmeye sâlih olmamasına mebni maarif ve mekâtibi umumiyenin tamamii tanzimatı filiyesine kadar ihtiyacı memlekete muktazı memurinin yetişmesine bir mahreci mahsus olmakla beraber mektebi sultaninin mafevkinde açılacak mekâtibi âliyenin bir kısmı için esas dahi konulmuş olmak maksadı âlisiyle mektebi mezburun tanzim ve taslihi ve ders cetvelinin tevsii ve hali hazır hazine fazla tahsisata müsait olamaz ise ehemmiyet ve menfaati azimesine mebni masarifi zaidenin tarafı padişahiden tesviyesi) gösterilmiştir.

Bunun üzerine iş Şûrayı Devletçe müzakere olunarak 8 safer 1294—10 şubat 1292 (1877) tarihli mektebi mülkiye nizamnamesi neşredildiği gibi 25 rebiülevvel 1294—29 mart 1293 (1877) cedid mektebi mülkiye şahane nizamnamei dâhilisi neşrolunmuştur.

Bu nizamnameler ile kabul olunan esaslar dairesinde mektebi mülkiye 25 zilhicce 1294 (4 kânunuevvel 1293) (1877) tarihinde açılmıştır. İşte bu açılış mebde ittihaz olunarak her sene kânunuevvelin dördüncü günü okulumuzun kuruluş yıl dönümü kutlanmaktadır.

Bu nizamnamede hidematı mülkiyeye menşe olmak ve mekâtibi âliyeden madud bulunmak üzere mülkiye mektebinin tevsii edildiği gösterilmiştir.

Müddeti tahsiliye beş sene olmak üzere tesbit edilmiş ve bundan sonra hükümet umuru idarenin her şube ve tabakasına lâzım olan memurları nisf nispetinde mektebi mülkiyeden ikmalî tahsil ve şahadetname ahzi ile çıkan talebeden yetiştirmeye karar verdiği tasrih edilmiştir.

Tahsil müddeti beş sene olmak üzere kabul edilmekle beraber bu müddet içinde gösterilecek derslerin bir kısmı idadi mahiyetinde bulunduğundan tedrisata ayrı ayrı iki esas dâhilinde başlanmıştır.

Bir kısmı birinci sınıftan başlayarak beş sene nihayetinde şahadetname alacak olanlar, diğer kısmı da mektebi sultani mezunlarından olmak üzere dördüncü sınıftan tedrisata başlayarak iki senede tahsillerini ikmal ile şahadetname alacak olanlar.

Bu suretle dördüncü sınıftan başlamak üzere iki sene talebe alınmıştır ki bunlardan ilk seneyi teşkil edenler 1295 (1879) da mektepten diploma almışlardır. Bu sınıf on üç mezun vermiştir.

Hüseyin Kâzım bey, Ragıp paşa, bunlardandır.

İkinci sene girenlerde 1296 (1880) de mektepten çıkmışlardır. Bu sınıfın mezunları yedi kişidir.

Mehmet Şemseddin paşa, Ali Cevat bey, Şefik bey bunlardandır.

Bunlardan sonra beş sene tahsili mütaakıp şahadetname alan sınıf gelirken 1298 (1882) de mektepten çıkmışlardır.

İbrahim Hakkı paşa, Hasan Sırrı bey, Mehmet Rifat paşa, Emrullah efendi, Âli Suphi bey bu sınıfdandır.

Mektebin bu tesisinde hocaların memleketin en yüksek ilim ve irfan sahiplerinden olmak üzere seçilişinde cidden itina edilmiş bulunduğu şüphe götürmeyen bir gerçektir. Bu zevatın okuttukları ders şubelerinde ihtisasları o kadar açıktır ki geçen senelerin birinde yine bu toplantılarda konuşurken arz etmiş olduğum veçhile memlekette bazı içtimai ve hukuki ilimlerin ilim olarak tesis ve neşri şerefi bunlara aittir.

Bu zevatın tedris ve telkin ve irşatlarıyla yetişenler idare makinesinin her şubesinde memlekete büyük hizmetlerde bulunmuşlardır.

Gelelim üçüncü devreye:

Mektebin günden güne gelişmekte devam etmesi ve bu büyük hocaların tedris, telkin ve irşatlarıyla malûmatları artmış, muhakemeleri gelişmiş, gözleri açılmış gençlerin çoğalması istibdadını her dakika arttırmak isteyen hükümdarın hoşuna gitmemeye başlamıştı. Her şeyden evvel memurlardan kendisine körü körüne sadakat bekliyen hükümdar bu gençlerde onu bulamayacağını biliyordu. Bunu kısmen de dinde mübalâğatsızlığa atfediyordu. Mektepten yetişen gençleri dindar, ahlâklı ve yalnız kendi arzularına itaatli ve kendisine karşı mutlak surette sadakatli olarak yetiştirmek çarelerini ararken mektep programlarında değişiklik yaptırmayı düşündü ve bu gayelerle mektebi mülkiye nizamnamesi 4 cemazielahir 1309—24 kanunuevevel 1307 (1891) tarihinde değiştirildi. Bu nizamnamenin asıl madelerinden başka nizamnameye eklenen birtakım madeler daha vardır ki ehemmiyetleri hasebiyle bilhassa zikredeceğim.

Mektebe müdür ve muallim tâyin edileceklerde müktesebatı ilmiye aranılmakla beraber mekârimi ahlâk, hüsnü terbiyet ve sakadat ve istikamet eshabından olmalarına itina edilmesi bilhassa tasrih edilmişti.

Beşinci madde de ise (derslerince münasebet alan muallimler daima sıra düşürerek her memurun devlet ve memleketine karşı mükellef olduğu sadakat ve istikametini meziyyatına ve ahlâkı hamide ve hüsnü ter-

biye ve efkârı selime ve etvarı merziyenin fezail ve ülviyatına dair suveri münasebede talebeye makaleler ve bahisler iradına itina edecekleri) gösterildikten sonra diğer bir maddede de (muallimler derslerini ve mükellef oldukları vazifelerinin ve beşinci maddenin haricinde hiçbir sebep ve bahane ile talebeye bir güna bahis ve kelâm dermeyen edemiyecekleri) tasrih edilmişti.

Bu arada programa kelâm, tefsir ve hâdis ve ilmî alâk dersleri ilâve edilmiş ve bu suretle hükümdar talebeyi kendi arzusu dairesinde yetiştirebileceği vehmine kapılmıştı.

Fakat o vakit kısmen hayatta bulunan büyük hocalar talebeyi bu şiddetli tazyik altında da tenvir ve irşada devam etmekte idi.

Bu tarih'en meşrutiyetin ilânına kadar olan on altı, on yedi senelik devreyi okulumuzun hayatında ayrı bir devre şeklinde ifade etmeyi zaruri gördüm.

Meşrutiyet okulumuzu bu vaziyette buldu. İstibdadın ezici tazyikından kurtulan millet o vakite kadar kaybedilen zamanları kazanmak için her sahada mühim hamleler yapmak istediği gibi mektebi mülkiyede de bunun tesirleri görüldü.

İdare değişti, programlar değişti, zihniyet değişti velhâsıl mektep yeni terakkiler göstermeye çalıştı. Sekiz sene kadar bu gayretle mesaisine devam ederken 332 (1917) senesinde tahsisatının bütçeden çıkarılması suretiyle mektebin lâğvı cihetine gidildi. Mektebimizin tarihçesinde bu lâğvı iltizam edenlerin ne memleketin ihtiyacını nede mülkiyenin yaptığı ve yapmaya hazırlandığı hizmetleri takdir edememelerinden dolayı muahhezeye hak kazandıklarında şüphe yoktur. Burada merhum Sadrazam Talât paşanın namını hürmetle anmak isterim. Merhum Dahiliye Nazırı iken memleket dâhilinde yaptığı bir tetkik gezisinden avdetinde mülkiyelilerin idare başında memleketin her tarafında ve her sahada yaptıkları işleri yakından görmesi üzerine mektebin ihyasını düşünmüştür.

1 nisan 334 (1919) tarihli kanunla mütehassis memur yetiştirilmek ve Dahiliye Nezaretine merbut olmak üzere mektebi mülkiye ünvanıyla bir mektebi âli tesisi kabul olunmuş ve 27 temmuz 1336 (1921) tarihli kanunu muvakkatlede mektep Maarif Nezaretine raptedilmiştir.

Şimdi de Cumhuriyet devrinde Mülkiyenin vaziyetine geçeyim:

Mülkiye mezunlarının vatan hizmetinde ve inkılâpdaki mesailerini gören ve bilen ve bu sebeple mülkiyenin memleket için faydalı bir müessesese olduğuna kani bulunan Cumhuriyetin büyük şefleri Mülkiyeden beklenen hizmetleri daha esaslı bir surette ifaya muvaffak olması için inkişafı emrinde ne lâzımsa deriğ etmemişler ve imkân husulünde mülkiye için bu binayı vücuda getirerek mülkiyeyi Ankaraya getirmişlerdir.

Cumhuriyetin mülkiye hakkındaki düşüncelerini daha iyi anlamak için Büyük Millî Şefimiz Cumhurreisimizin muhtelif senelerde bu toplantılar vesilesiyle Ankarapalas salonlarında ve burada irat buyurdıkları nutukları hatırlamak kifayet eder. Bu nutukların gerek bizlere gerek umum millete büyük direktifler verdikleri gibi mülkiyeye olan itimat ve iltifatlarını da mükerreren izhar buyurmuşlardır.

934 senesi 4 kânunuevvelinde yapılan toplantı mülkiye için bir başka ehemmiyeti haizdir.

O gece Ankarapalasta toplanan Mülkiyeliler Yüce Atalarına sarsılmaz, çözümez bağılıklarını arz etmeleri üzerine verdikleri cevap da (Siyasal Bilgiler Okulasının 58 inci yıl toplantısında benim için gösterilen duyguları öğrendim gönenç duydum. Sizler için Ulusa, oluşa büyük yararlıklar dilerim) buyurdıkları gibi (Atatürkün bize ad vermesinden duyduğumuz sonsuz kıvancın borcunu ona ve onun ulusuna bizden beklediği yararlıkları yapmakla ödiyeceğiz) şeklinde Atatürke yürekle ve inanla bağlı Siyasal Bilgiler Okulası çıkışlıları için şimdiki Başvekilimiz Şükrü Saraçoğlu tarafından çekilen telgrafa verdikleri cevapta (adınız mutlu olsun, sizlere güvenim büyüktür. Ulus sizinle övünür candan sevgiler) suretinde büyük iltifatta bulunmuşlardır.

İşte Mülkiyenin bugün taşıdığı ad Büyük Atanın kendisine bağışladığı bir addır.

10 haziran 1935 tarihli ve 2777 sayılı kanunla da resmen mülkiye mektebinin adı (Siyasal Bilgiler Okulu) na çevrilmiştir.

İlâ maşaallah okulumuz bu adı iftiharla taşıyacak ve her anıldıkça ebedî Şefimizin bir yadigârı olduğu ve bu adı verirken okulumuza gösterdiği iltifat ve itimadın büyüklüğü hatırlanacaktır. Şu kısa hulâsa okulun şimdiye kadar geçirdiği safhalara göre bugünkü vaziyetin ehemmiyet ve kıymetini nazarlarınızda canlandırmaya kifayet etmiştir zannederim.

Aziz Arkadaşlar

Her müesseseye kendi kaşesini, diğer müesseselerden ayırıcı vasfını veren ananeleridir ve müesseseler ancak ananelerinin muhafazasıyla yaşarlar. Mülkiye için birtakım ananeler söylenebilir. Fakat bunların bilhassa bir tanesini belirtmek için 932 senesinde Millî Şefimizin Başvekil buldukları sırada Ankarapalas salonlarında 4 kânunuevvel toplantısı münasebetiyle söylediği nutuklardan bazı parçaları aynen okuyacağım:

(İlim müessesesi olarak mülkiye, bu memleketin, bu devletin mukadderatına tesir eden en eski bir mevcudiyettir.

Mülkiye denilen müessesenin kuvvetini iki manzarada ifade etmek isterim. En yaşlısıyla en genci ateşlilik müsabakasında baş başadır. Bu,

müessesenin aşkına ve kudretine değerli bir işarettir. Mülkiyenin başlıca farikası budur. Mülkiyeli mektebe girerken memlekete hizmet etmek fikriyle girer. Böyle bir mefkûre hiç olmazsa, evet hiç olmazsa, elli sene için yalnız ve yalnız hizmet etmek fikriyle meslek takibeden adamlara memleket her şeyden evvel mühtaçtır. Bu müessese siyasi, malî, idari sahada seçme ve güvenilir arkadaşlar vermiştir.

Mülkiye müessesesini bir mektep, bir heyet âzasının biribirine irtibatı noktai nazarından telâkki etmek yanlıştır. Mülkiyenin kuvveti memlekette feragatle hizmet etmek noktasında toplanır.)

Mülkiye için bu ananenin büyük kıymetini izaha ihtiyaç yoktur. İşte genç arkadaşlarımdan başlıca ricam mektebin bütün ananelerini muhafaza etmekle beraber gerek okul hayatında gerek memuriyet hayatının devamınca bu ananenin esaslarını bir an hatırdan çıkarmamak ve içten gelen bir vazife aşkıyle kendilerini vatan hizmetine fedakârane vakfetmeye çalışmaktır.

Konuşmamı bitirirken Ebedî Şef Atatürkün mânevi huzurunda eğilerek namını hürmet ve minnet ve tevkirle anar ve Millî Şef Reiscumhumuz İsmet İnönü'ye sarsılmaz bağlılığımızı hepinizin namına içten ve candan gelen duygularla tekrarlarım.